ԵՐԵՎԱՆԻ ՊԵՏԱԿԱՆ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆ

ԻՐԱՎԱԳԻՏՈՒԹՅԱՆ ՖԱԿՈՒԼՏԵՏ

ԵՊՀ ԻՐԱՎԱԳԻՏՈՒԹՅԱՆ ՖԱԿՈՒԼՏԵՏԻ ՊՐՈՖԵՍՈՐԱԴԱՍԱԽՈՍԱԿԱՆ ԿԱԶՄԻ ԳԻՏԱԺՈՂՈՎԻ ՆՅՈՒԹԵՐԻ ԺՈՂՈՎԱԾՈՒ

2(2) 2018

Երևան - 2019

Հրատարակության է երաշխավորել
ԵՊՀ գիտական խորհուրդը

Գլխավոր խմբագիր՝
իրավ. գիտ. դոկտոր, պրոֆեսոր,
ՀՀ ԳԱԱ ակադեմիկոս Գ. Ս. Ղազինյան

Գլխավոր խմբագրի տեղակալներ՝
իրավ. գիտ. դոկտոր,
պրոֆեսոր Ա. Մ. Հայկյանց
իրավ. գիտ. թեկնածու,
դոցենտ Կ. Ա. Գևորգյան
Խմբագրակազմ՝
իրավ. գիտ. դոկտոր,
պրոֆեսոր Ա. Հ. Գաբուզյան
իրավ. գիտ. դոկտոր,
պրոֆեսոր Ս. Ա. Դիլբանդյան
իրավ. գիտ. դոկտոր,
պրոֆեսոր Ա. Գ. Վաղարշյան
իրավ. գիտ. դոկտոր,
պրոֆեսոր Վ. Վ. Հովհաննիսյան
իրավ. գիտ. դոկտոր,
պրոֆեսոր Վ. Վ. Ստեփանյան
իրավ. գիտ. դոկտոր,
պրոֆեսոր Վ. Դ. Ավետիսյան
իրավ. գիտ. թեկնածու,
դոցենտ Վ. Ն. Այվազյան

Հիմնադիր և հրատարակիչ՝
Երևանի պետական
համալսարան

Խմբագրության հասցեն՝ ՀՀ,
0025, Երևան, Ալեք
Մանուկյան 1, ԵՊՀ
իրավագիտության
ֆակուլտետ:
Հեռ.՝ (060) 71-02-43

Էլ. կայք՝ publications.ysu.am
publishing.ysu.am

Խմբագրությունը կարող է
հրապարակել նյութեր՝
համամիտ չլինելով
հեղինակների
տեսակետներին:

e-mail: law@ysu.am
Տպագրական 29 մամուլ:

Տպաքանակը՝ 100
Հանձնված է շարվածքի՝
15.01.2019
Հանձնված է տպագրության՝
02.05.2019

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

Արթուր Վաղարշյան
ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ԵՎ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԳՈՐԾՈՆՆԵՐԻ ՀԱՐԱԲԵՐԱԿՑՈՒԹՅՈՒՆԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԱՌԱՋԻՆ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՀԻՄՆԱԴՐՄԱՆ ԳՈՐԾՈՒՄ..... 7
Ալվարդ Ալեքսանյան
ԳԱՐԵԳԻՆ ՆԺԴԵՀԻ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԻՐԱՎԱԿԱՆ ՀԱՅԱՑՔՆԵՐԸ .. 17
Կարեն Ամիրյան
ՊԵՏԱԿԱՆ ԻՇԽԱՆՈՒԹՅԱՆ ԻՐԱՎԱԿԱՆ ՊԱՏԱՍԽԱՆԱՏՎՈՒԹՅԱՆ ԱՐԴՅՈՒՆԱՎԵՏՈՒԹՅԱՆ ԲԱՐՁՐԱՑՄԱՆ ՈՒՂԻՆԵՐԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆՈՒՄ 29
Հայկ Մարտիրոսյան
ՀԱՆՐԱՅԻՆ ԿԱՌԱՎԱՐՄԱՆ ՀԱՄԱԿԱՐԳԱՅԻՆ ՀԻՄՆԱԽՆԴԻՐՆԵՐԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆՈՒՄ... 41
Վիկտորյա Օհանյան
ՑԱՆԿԱԼԻ ՎԱՐՔԱԳԾԻ ԻՐԱՎԱԿԱՆ ԽԹԱՆՄԱՆ ՀԻՄՆԱՀԱՐՑԵՐԸ. ՓԱՓՈՒԿ ՈՒՂՂՈՐԴՄԱՆ ՏԵՍՈՒԹՅԱՆ (NUDGE THEORY) ԿԻՐԱՌՈՒԹՅՈՒՆԸ..... 49
Վարդան Այվազյան
ՍԱՀՄԱՆԱԴՐԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ՀԱՄԱԿԱՐԳԱՅԻՆ ՀԱԿԱՄԱՐՏՈՒԹՅՈՒՆԸ ՆՈՐ ԱՇԽԱՐՀԱԿԱՐԳԻ ՁԵՎԱՎՈՐՄԱՆ ԳՈՐԾԸՆԹԱՑՈՒՄ 65
Անահիտ Մանասյան
ՍԱՀՄԱՆԱԴՐԱԿԱՆ ԿԱՅՈՒՆՈՒԹՅՈՒՆՆ ՈՒ ՍԱՀՄԱՆԱԴՐԱԿԱՆ ՓՈՓՈԽՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՀԱՃԱԽԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆԸ ԱՐԴԻ ՍԱՀՄԱՆԱԴՐԱԻՐԱՎԱԿԱՆ ՄՏԱԾՈՂՈՒԹՅԱՆ ՀԱՄԱՏԵՔՍՏՈՒՄ 79

Սամվել Մուրադյան
ՀԱՐԿԱՅԻՆ ԻՐԱՎԱԽԱԽՏՈՒՄՆԵՐԻ ՀԱՄԱՐ ՊԱՏԱՍԽԱՆԱՏՎՈՒԹՅԱՆ ՄԻՋՈՑՆԵՐԸ ԵՎ ԴՐԱՆՑ ԿԻՐԱՌՄԱՆ ՎԱՐՈՒՅԹԸ 93
Գևորգ Դանիելյան
ԵՐԵԽԱՅԻ ԱՆՁՆԱԿԱՆ ՏՎՅԱԼՆԵՐԻ ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹՅԱՆ ԱՐԴԻ ՀԻՄՆԱՀԱՐՑԵՐԸ 111
Կարեն Հակոբյան
ՊԱՏՇԱՃ ՎԱՐՉԱՐԱՐՈՒԹՅԱՆ ԻՐԱՎՈՒՆՔԻ ԱՐԺԵՔԸ 129
Հասմիկ Ենգոյան
ՀԱՐԿԱՅԻՆ ՄԱՐՄՆԻ ԿՈՂՄԻՑ ՎԵՐԱՀՍԿՎՈՂ ԵԿԱՄՈՒՏՆԵՐԻ ԳԾՈՎ ԺԱՄԿԵՏԱՆՑ ՊԱՐՏԱՎՈՐՈՒԹՅՈՒՆԸ ՈՐՊԵՍ ԸՆԿԵՐՈՒԹՅԱՆԸ ՊԵՏԱԿԱՆ ԳՆՈՒՄՆԵՐԻՆ ՄԱՄՆԱԿՑԵԼՈՒ ԻՐԱՎՈՒՆՔԻՑ ԶՐԿԵԼՈՒ ՀԻՄՔ 141
Սայադ Բաղալյան
ՔԱՂԱՔԱՑԻԱԿԱՆ ՆԱԽԱՁԵՌՆՈՒԹՅԱՆ ԻՆՍՏԻՏՈՒՏԻ ՍԱՀՄԱՆԱԴՐԱԻՐԱՎԱԿԱՆ ԱՄՐԱԳՐՈՒՄԸ ԵՎ ԿԱՏԱՐԵԼԱԳՈՐԾՄԱՆ ՈՒՂԻՆԵՐԸ 150
Արսեն Հովհաննիսյան
ՀԱԿԱՄԱՐՑԱԿՑԱՅԻՆ ՀԱՄԱՁԱՅՆՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԱՐԳԵԼՄԱՆ ՀԻՄՆԱԽՆԴԻՐԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆՈՒՄ 162
Արմենուհի Չիֆլիկյան
ՎԻՐԱՎՈՐԱՆՔԻ ՔԱՂԱՔԱՑԻԱԻՐԱՎԱԿԱՆ ԲՆՈՒԹԱԳԻՐԸ 176
Սոնա Թևանյան
ԷԼԵԿՏՐԱԷՆԵՐԳԻԱՆ ՈՐՊԵՍ ՔԱՂԱՔԱՑԻԱԿԱՆ ԻՐԱՎՈՒՆՔԻ ՕԲՅԵԿՏ 190
Վահե Հովհաննիսյան
ՎՆԱՍԻ ՀԱՏՈՒՑՈՒՄԸ ՈՐՊԵՍ ՈՂՋԱՄԻՏ ԺԱՄԿԵՏՈՒՄ ԳՈՐԾԻ ՔՆՆՈՒԹՅԱՆ ԻՐԱՎՈՒՆՔԻ ԽԱԽՏՄԱՆ ԲԱՑԱՍԱԿԱՆ ՀԵՏԵՎԱՆՔՆԵՐԻ ՎԵՐԱՑՄԱՆ ԵՎ ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹՅԱՆ ԿԱՌՈՒՑԱԿԱՐԳ 203

Սերգեյ Մեղրյան
ԿԱՐԳԱԴՐՈՒԹՅԱՆ ՎԱՐՈՒՅԹԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՆՈՐ ՔԱՂԱՔԱՑԻԱԿԱՆ ԴԱՏԱՎԱՐՈՒԹՅԱՆ ՕՐԵՆՍԳՐՔՈՒՄ (ԳՈՐԾՈՂ ԿԱՐԳԱՎՈՐՈՒՄԸ ԵՎ ՀԻՄՆԱԿԱՆ ՓՈՓՈԽՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ) 216
Аида Искоян
ПРОБЛЕМЫ ПРАВОВОГО РЕГУЛИРОВАНИЯ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ И ОХРАНЫ РАСТИТЕЛЬНОГО МИРА СЕНОКОСОВ И ПАСТБИЩ 238
Տիգրան Մարկոսյան
ՀԱՅՑԱՅԻՆ ՎԱՂԵՄՈՒԹՅԱՆ ԻՆՍՏԻՏՈՒՏԸ ԴԱՏԱՎԱՐԱԿԱՆ ԽՆԱՅՈՂՈՒԹՅԱՆ ՄԿԶԲՈՒՆՔԻ ՀԱՄԱՏԵՔՍՏՈՒՄ 250
Օլիմպիա Գեղամյան
ՈՌՈԳՄԱՆ ՀԱՄԱԿԱՐԳԻ ՄԱՍՆԱԿՑԱՅԻՆ ԿԱՌԱՎԱՐՄԱՆ ԻՆՍՏԻՏՈՒՏՆ ՈՒ ԱՌԿԱ ՈՐՈՇ ՀԻՄՆԱԽՆԴԻՐՆԵՐԸ ՀՀ-ՈՒՄ ... 262
Հեղինե Գրիգորյան
ՋՐՕԳՏԱԳՈՐԾՄԱՆ ԹՈՒՅԼՏՎՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԻՆՍՏԻՏՈՒՏԸ ՀՀ-ՈՒՄ. ՀԻՄՆԱԽՆԴԻՐՆԵՐ ԵՎ ԶԱՐԳԱՑՄԱՆ ՀԵՌԱՆԿԱՐՆԵՐ 276
Տիգրան Խաչիկյան
ՎԱՐՉԱԿԱՆ ԱԿՏԵՐԻ ԻՐԱՎԱՉԱՓՈՒԹՅԱՆ ԴԱՏԱԿԱՆ ԳՆԱՀԱՏՈՒՄԸ ԳՈՐԾԻ ՓԱՍՏԱԿԱՆ ՀԱՆԳԱՄԱՆՔՆԵՐԻ Ի ՊԱՇՏՈՆԵ ՊԱՐԶՄԱՆ ՄԿԶԲՈՒՆՔԻ ԻՐԱՑՄԱՆ ՀԱՄԱՏԵՔՍՏՈՒՄ 292
Աշխեն Ղարսլյան
ՎՃՌԱԲԵԿ ԲՈՂՈՔԱՐԿՄԱՆ ԳՈՐԾՆԱԿԱՆ ՀԻՄՆԱԽՆԴԻՐՆԵՐԸ ՀՀ ՔԱՂԱՔԱՑԻԱԿԱՆ ԴԱՏԱՎԱՐՈՒԹՅՈՒՆՈՒՄ 302
Աննա Մարգարյան
ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ ՄԻՋԱՎԱՅՐԻ ԱԶԴԵՑՈՒԹՅՈՒՆԸ ԱՆՉԱՓԱՀԱՍԻ ՀԱՆՑԱՎՈՐ ԿԱՄ ՇԵՂՎՈՂ ՎԱՐՔԱԳԾԻ ՁԵՎԱՎՈՐՄԱՆ ԳՈՐԾԸՆԹԱՑՈՒՄ 320

Աննա Վարդապետյան
ԲԼԱՆԿԵՏԱՅԻՆ ՆՈՐՄԵՐՈՎ ՀԱՆՑԱԳՈՐԾՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՈՐԱԿՄԱՆ ՀԻՄՆԱԽՆԴԻՐՆԵՐԸ..... 335
Ժենյա Ստեփանյան
ՀԱՆՑԱԳՈՐԾՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՌԵՑԻԴԻՎԻ ԵՎ ԴԱՏՎԱԾՈՒԹՅԱՆ ՀԱՐԱԲԵՐԱԿՑՈՒԹՅԱՆ ՈՐՈՇ ՀԱՐՑԵՐ 352
Գոհար Հակոբյան
ԸՆՏԱՆԻՔՈՒՄ ԲՌՆՈՒԹՅԱՆ ԵՎ ԿԱՆԱՆՑ ԴԵՄ ԲՌՆՈՒԹՅԱՆ ՀԱՄԱՐ ՔՐԵԱԿԱՆ ՊԱՏԱՍԽԱՆԱՏՎՈՒԹՅԱՆ ԱՌԱՆՁԻՆ ՀԻՄՆԱԽՆԴԻՐՆԵՐԻ ՇՈՒՐՋ 370
Սամվել Դիլբանդյան
ՆԱԽԱՔՆՆՈՒԹՅԱՆ ՏՎՅԱԼՆԵՐԻ ՀՐԱՊԱՐԱԿՄԱՆ ԱՆԹՈՒՅԼԱՏՐԵԼԻՈՒԹՅՈՒՆԸ 386
Սերգեյ Մարաբյան
ՀԵՏԱԽՈՒԶՄԱՆ ՄԵՋ ԳՏՆՎՈՂ ՄԵՂԱԴՐՅԱԼԻՆ ՁԵՐԲԱԿԱԼԵԼԸ՝ ՈՐՊԵՍ ՀԵՌԱԿԱ (ՄԵՂԱԴՐՅԱԼԻ ԲԱՑԱԿԱՅՈՒԹՅԱՄԲ) ԿԱԼԱՆԱՎՈՐՄԱՆ ԱՅԼԸՆՏՐԱՆՔ ՀՀ ՔՐԵԱԿԱՆ ԴԱՏԱՎԱՐՈՒԹՅՈՒՆՈՒՄ (ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ՉԱՓԱՆԻՇՆԵՐԻ, ԳՈՐԾՈՂ ՕՐԵՆՍԴՐՈՒԹՅԱՆ ԵՎ ԴԱՏԱԿԱՆ ՊՐԱԿՏԻԿԱՅԻ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ ԻՐԱՎԱԿԱՆ ՎԵՐԼՈՒԾՈՒԹՅՈՒՆ)..... 396
Վահե Ենգիբարյան
ՔՆՆՉԱԿԱՆ ԳՈՐԾՈՂՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԿՐԻՄԻՆԱԼԻՍՏԻԿԱԿԱՆ ԲՆՈՒԹԱԳԻՐԸ 415
Նելլի Աղաբաբյան
ԱՆՉԱՓԱՀԱՍ ՏՈՒԺՈՂՆԵՐԻ ԻՐԱՎՈՒՆՔՆԵՐԻ ԵՎ ՕՐԻՆԱԿԱՆ ՇԱՀԵՐԻ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԻՐԱՎԱԿԱՆ ԵՎ ՔՐԵԱԴԱՏԱՎԱՐԱԿԱՆ ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹՅԱՆ ՈՐՈՇ ՀԻՄՆԱՀԱՐՑԵՐ 430
Արման Սարգսյան
ԵՎՐԱՍԻԱԿԱՆ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹՅԱՆ ԻՐԱՎԱՆՈՐՄԵՐԻ ԿԻՐԱՌՄԱՆ ԱՐԴԻ ՀԻՄՆԱԽՆԴԻՐՆԵՐ 454

ՎԱՐՉԱԿԱՆ ԱԿՏԵՐԻ ԻՐԱՎԱՉԱՓՈՒԹՅԱՆ ԴԱՏԱԿԱՆ ԳՆԱՀԱՏՈՒՄԸ ԳՈՐԾԻ ՓԱՍՏԱԿԱՆ ՀԱՆԳԱՄԱՆՔՆԵՐԻ Ի ՊԱՇՏՈՆԵ ՊԱՐԶՄԱՆ ՍԿԶԲՈՒՆՔԻ ԻՐԱՑՄԱՆ ՀԱՄԱՏԵՔՍՏՈՒՄ

Տիգրան Խաչիկյան
ԵՊՀ քաղաքացիական դատավարության ամբիոնի ասիստենտ, իրավ. գիտ. թեկնածու

Վարչական դատավարության ոլորտում անձանց սուբյեկտիվ իրավունքների պաշտպանության տեսակետից ելակետային նշանակություն ունի այն իրողությունը, թե որքանո՞վ է ընտրված հայցն իր բնույթով համարժեք իրավունքների վարչադատավարական պաշտպանության արդյունավետության կանխադրույթին: Նշված գաղափարի խաթարման պարագայում, ըստ էության, ընտրված հայցատեսակի և սուբյեկտիվ իրավունքների պաշտպանության ձևի միջև առկա օբյեկտիվ կապն ուղղակիորեն խզվում է՝ հանգեցնելով իրավունքների դատական պաշտպանության իմաստազրկմանը:

Վերը նշված հանգամանքի համատեքստում սույն հոդվածում որոշ հիմնախնդիրների մասով քննարկվել են վիճարկման և ճանաչման հայցի շրջանակում ոչ իրավաչափ վարչական ակտերի դատական գնահատման հիմնախնդիրները փաստական հանգամանքների ի պաշտոնե պարզման սկզբունքի իրացման համատեքստում:

Ակներև է, որ հիշյալ հարցադրման հրատապությունն ունի օբյեկտիվ բնույթ և սկզբունքորեն կարող է հետազոտման առարկա դառնալ առավել ընդգրկուն բնույթ կրող աշխատությունների շրջանակում: Այսուհանդերձ, սույն աշխատանքում բարձրացվել են մի քանի գործնական հիմնախնդիրներ, որոնք կարևոր նշանակություն կարող են ունենալ նաև դոկտրինալ տեսանկյունից խնդրո առարկա ինստիտուտի առավել համալիր հետազոտությունների իրականացման համար:

Այսպես, Հայաստանի Հանրապետության վարչական դատավարության օրենսգրքի 66-րդ հոդվածի 1-ին մասի համաձայն, *վիճարկման հայցով հայցվորը կարող է պահանջել ամբողջությամբ*

կամ մասնակիորեն վերացնել միջամտող վարչական ակտը (ներառյալ զուգորդվող վարչական ակտի միջամտող դրույթները)[1]:

Միաժամանակ, Օրենսգրքի 69-րդ հոդվածի 2-րդ մասն ամրագրում է, որ *ճանաչման հայցով հայցվորը կարող է պահանջել ճանաչել վարչական ակտի առոչինչ լինելը:*

Վերը նշված երկու հայցատեսակների պարագայում ձևական առումով նույնական են բացառապես հայցի նյութական օբյեկտները: Երկուսի պարագայում էլ դատարանի դատին է հանձնվում որևէ վարչական ակտի իրավաչափության գնահատման խնդիրը: Պարզապես, ի տարբերություն վիճարկման հայցի շրջանակում վիճարկվող վարչական ակտի, ճանաչման հայցի պարագայում քննարկման առարկա է դառնում ի սկզբանե՝ ընդունման պահից նշված վարչական ակտի իրավական հետևանքներ առաջացնելու անհնարինությունը:

Միաժամանակ, պետք է նկատի ունենալ նաև, որ վկայակոչված իրավադրույթները համակարգային առումով փոխկապակցվածության մեջ են գտնվում «Վարչարարության հիմունքների և վարչական վարույթի մասին» ՀՀ օրենքի 62-րդ և 63-րդ հոդվածներում առկա իրավակարգավորումների հետ, որոնք համապատասխանաբար սահմանում են վարչական ակտի առոչնչության և անվավերության հիմքերը[2]:

Այլ կերպ ասած՝ քննարկվող հայցատեսակներում տարբեր են վարչական ակտի իրավաչափության գնահատման օբյեկտիվ ուղենիշները: Վիճարկման հայցի պարագայում վարչական դատարանը կաշկանդված է բացառապես վարչական ակտի անվավերության հիմքերի առկայության գնահատմամբ, մինչդեռ առոչնչության պարագայում քննարկման առարկա է դառնում «Վարչարարության հիմունքների և վարչական վարույթի մասին» ՀՀ օրենքով սահմանված առոչնչության հիմքերի առկայությունը:

Ընդ որում՝ վարչական ակտի անվավերության պահանջ ներկայացված լինելու դեպքում վարչական դատարանն օբյեկտիվորեն

---

[1] Ընդունվել է 05.12.2013 թ., ուժի մեջ է մտել 07.01.2014 թ.: ՀՀՊՏ 2013.12.28/73 (1013)1 (այսուհետ՝ Օրենսգիրք):

[2] Ընդունվել է 18.02.2004 թ., ուժի մեջ է մտել 31.12.2004 թ.: ՀՀՊՏ 2004.03.31/18 (317):

կաշկանդված է ներկայացված հայցադիմումով և չի կարող գնահատական տալ վարչական ակտի առոչնչության հիմքերին: Գործի փաստական հանգամանքների ի պաշտոնե պարզման սկզբունքը թեպետ ենթադրում է վարչական դատարանի ակտիվ դերակատարում անհրաժեշտության դեպքում ներկայացված հայցապահանջի ճշգրտման և հստակեցման հարցում, այսուհանդերձ, չի ներառում վարչական դատարանի հայեցողությունը վարչական ակտի անվավեր ճանաչելու պահանջ ներկայացված լինելու պարագայում գնահատել դրա ենթադրյալ առոչնչությունը: Գործի հանգամանքների ի պաշտոնե պարզման և տնօրինչականության սկզբունքների միջև այս համատեքստում առկա է օբյեկտիվ սահմանազատում: Դատարանը մատնանշում է հայցադիմումում առկա սխալները, առաջարկում կողմին ուղղել դրանք, անհրաժեշտության դեպքում ընտրել սեփական իրավունքների առավել արդյունավետ պաշտպանությանն ուղղված հայցատեսակը, բայց բոլոր դեպքերում ներկայացված հայցապահանջի շրջանակից շեղվել դատարանն իրավասու չէ:

Նման պայմաններում առանձնակի հետաքրքրություն է ներկայացնում այն հարցադրումը, թե ***իրավասո՞ւ է արդյոք վարչական դատարանն արձանագրելու վարչական ակտի ոչ իրավաչափ (անվավեր կամ առոչինչ) լինելն այնպիսի իրավական հիմքով, որը հայցվորի կողմից չի վկայակոչվել համապատասխանաբար վիճարկման կամ ճանաչման հայցում:***

Վերը նշված հարցադրումն ուղղակիորեն կապված է գործի փաստական հանգամանքների ի պաշտոնե պարզման սկզբունքի կիրառման սահմանների բացահայտման հետ: Ակներև է, որ վարչական դատարանը կաշկանդված է ներկայացված հայցի խնդրամասում առկա պահանջով և սկզբունքորեն չի կարող շեղվել դրա սահմաններից: Բայցևայնպես, սույն պնդումը նույնքան միարժեքությամբ չի կարելի ընդունել այն պարագայում, երբ, օրինակ, հայցվորը խնդրում է ճանաչել վարչական ակտի առոչինչ լինելն այն հիմքով, որ այն ընդունվել է ոչ իրավասու մարմնի կողմից, մինչդեռ դրա իրավաչափությունը գնահատելիս վարչական դատարանը պարզում է վարչական ակտի առոչնչության մեկ այլ հիմքի առկայությունը, որը հայցվորը չի վկայակոչել: Հիշյալ դատողությունը խարսխվում է այն կանխադրույթի վրա, որ վարչական ակտի առոչնչության օրենսդրական հիմքերը վարչական ակտի ոչ իրավա-

չափության մասին վկայող ակնհայտ հանգամանքներն են, որոնց ստուգման և գնահատման պարտավորությունը վարչական դատարանը փաստական հանգամանքների ի պաշտոնե պարզման սկզբունքի շրջանակում ողջամտորեն կրում է: Հետևապես, մեր համոզմամբ, անկախ հայցադիմումում կոնկրետ իրավական հիմքի ուղղակի վկայակոչումից, վարչական դատարանը պարտավոր է ստուգել նաև այլ հանգամանքների առկայությունը, որոնք հանգեցնում են վարչական ակտի առոչնչությանը:

Ուշագրավ է, որ նման մոտեցման օգտին է անուղղակիորեն վկայում նաև ՀՀ վարչական դատավարության օրենսգրքի 29-րդ հոդվածի 2-րդ մասի 4-րդ կետի բ) ենթակետով սահմանված իրավակարգավորումը, որի համաձայն՝ *ապացուցման բեռը կրում է՝ (…) ճանաչման հայցով՝ (…) վարչական մարմինը՝ վարչական ակտի առոչինչ լինելը հերքող փաստերի մասով:*

Վկայակոչված օրինադրույթի բովանդակային վերլուծությունից ուղղակիորեն բխում է, որ ապացուցման բեռը բաշխելիս վարչական դատարանն ի սկզբանե սահմանում է վարչական մարմնի պարտականությունը հերքել վարչական ակտի ենթադրյալ առոչնչությանը հանգեցնող բոլոր հնարավոր հիմքերի առկայությունը: Հետևապես, դրա արդյունքում ինքնաբերաբար վարչական մարմինը ստուգում է նաև վարչական ակտի առոչնչությունը կազմող բոլոր փաստական վավերապայմանները:

Այս առումով տեղին է համաձայնել մասնագիտական գրականության մեջ տեղ գտած այն կարծիքին, որ հանրային իրավահարաբերություններից բխող հայցային վարույթների կարևորագույն սկզբունքները կողմերի իրավահավասարությունը և տնօրինչականությունն են: Հետևաբար, վարչական դատավարությունում կողմերի ձևական հավասարության սկզբունքը պետք է լրացվի հավելյալ փոխհատուցող դատավարական գործիքներով մեղմելու վիճելի իրավահարաբերության պետահիշխանական լիազորություններով չօժտված մասնակցի դրությունը[1]:

---

[1] Տե՛ս Александровна Т.Н., Административный иск как средство защиты нарушенного публичного права, Автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата юридических наук, Москва, 2011, էջ 8:

Ավելին՝ ուշագրավ է, որ նշված դատողությունն ամբողջապես համահունչ է նաև ՀՀ Վճռաբեկ դատարանի թիվ ՎԴ/4502/05/15 վարչական գործով 2018 թվականի նոյեմբերի 30-ին կայացված որոշմամբ արտահայտված իրավական դիրքորոշումներին: Մասնավորապես, նշված վարչական գործով դատարանն արձանագրել է, որ *«Չնայած ներկայումս գործող ՀՀ վարչական դատավարության օրենսգիրքը հայցվորից չի պահանջում հայցադիմումում նշել այն իրավական նորմերը, որոնց վրա հիմնվում է հայցապահանջը, այնուամենայնիվ, հայցվորը կարող է հայցադիմումում վկայակոչել «Վարչարարության հիմունքների և վարչական վարույթի մասին» ՀՀ օրենքի 62-րդ հոդվածի 1-ին մասի այն կոնկրետ կետը, որը, իր կարծիքով, հիմք է վարչական ակտի առոչինչ լինելը ճանաչելու համար:*

Միևնույն ժամանակ ասվածը չի նշանակում, որ վարչական դատարանը վարչական ակտի առոչնչության հարցը պարզելիս կաշկանդված է միայն հայցվորի մատնանշած կոնկրետ իրավական հիմքով: Ընդհակառակը՝ վարչական ակտի առոչինչ լինելը ճանաչելու հայցապահանջի հիման վրա հարուցված գործի շրջանակում վարչական դատարանը պարտավոր է քննարկել այն հարցը, թե առկա է արդյոք այն ակնառու կոպիտ սխալներից որևէ մեկը, որոնք նախատեսված են «Վարչարարության հիմունքների և վարչական վարույթի մասին» ՀՀ օրենքի 62-րդ հոդվածի 1-ին մասի «ա», «բ», «գ», «դ» կետերում: Փաստորեն, վարչական ակտի առոչինչ լինելը ճանաչելու հայցապահանջի հիման վրա հարուցված գործի շրջանակում վարչական դատարանը պարտավոր է քննարկման առարկա դարձնել վարչական ակտի առոչնչության՝ «Վարչարարության հիմունքների և վարչական վարույթի մասին» ՀՀ օրենքի 62-րդ հոդվածի 1-ին մասի «ա», «բ», «գ», «դ» կետերում սահմանված բոլոր հիմքերի առկայության կամ բացակայության հարցը՝ անկախ հայցվորի կողմից այդ հիմքերից մեկը, մի քանիսը կամ բոլորը վկայակոչված լինելուց կամ չլինելուց»[1]:

Նկատի ունենալով խնդրո առարկա հարցի նշանակությունն ու արդիականությունը, դատական խնայողության և տնտեսվարության սկզբունքները, ինչպես նաև ՀՀ Վճռաբեկ դատարանի որոշմամբ

[1] Տե՛ս թիվ ՎԴ/4502/05/15 վարչական գործով ՀՀ Վճռաբեկ դատարանի 30.11.2018 թ. որոշումը:

սահմանված ուղենիշները համարժեքորեն կենսագործելու անհրաժեշտությունը՝ առաջարկում ենք ՀՀ վարչական դատավարության օրենսգրքի 69-րդ հոդվածի 2-րդ մասը լրացնել նոր նախադասությամբ հետևյալ բովանդակությամբ.

«Սույն մասով սահմանված հայցը ներառում է նաև «Վարչարարության հիմունքների և վարչական վարույթի մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքի 62-րդ հոդվածի 1-ին մասի «ա», «բ», «գ», «դ» կետերում սահմանված բոլոր հիմքերով վարչական ակտն առոչինչ ճանաչելու պահանջ՝ անկախ հայցադիմումում դրանցից յուրաքանչյուրի վկայակոչումից»:

Առաջարկվող իրավակարգավորումը հնարավորություն կտա առավել տեսանելի և առարկայական դարձնելու ճանաչման հայցի քննարկվող ենթատեսակի միջոցով իրավունքների պաշտպանության կենսագործման հեռանկարները՝ ապահովելով նաև մեկ գործի շրջանակում վարչական ակտի առոչնչությանը հանգեցնող ու *«Վարչարարության հիմունքների և վարչական վարույթի մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքի 62-րդ հոդվածի 1-ին մասի «ա», «բ», «գ», «դ» կետերին համապատասխան* բոլոր հնարավոր ապացույցների կենտրոնացումը:

Վերը նշված վերլուծությունների լույսի ներքո ծագում է բարձրացված սկզբնական հարցադրման հետ կապված մեկ այլ հարցադրում, ***թե իր հիմքում դրված գաղափարով և տրամաբանությամբ կարո՞ղ է արդյոք Վճռաբեկ դատարանի վկայակոչված որոշումը կիրառելի համարվել նաև վարչական ակտերի անվավերության առնչությամբ:***

Այսպես, «Վարչարարության հիմունքների և վարչական վարույթի մասին» ՀՀ օրենքի 63-րդ հոդվածի 1-ին մասի համաձայն,

Անվավեր է առոչինչ չհամարվող այն ոչ իրավաչափ վարչական ակտը, որն ընդունվել է՝

ա) օրենքի խախտմամբ, այդ թվում՝ օրենքի սխալ կիրառման կամ սխալ մեկնաբանման հետևանքով,

բ) կեղծ փաստաթղթերի կամ տեղեկությունների հիման վրա, կամ եթե ներկայացված փաստաթղթերից ակնհայտ է, որ ըստ էության պետք է ընդունվեր այլ որոշում,

գ) շահերի բախման իրավիճակում:

Միաժամանակ, ՀՀ վարչական դատավարության օրենսգրքի 29-րդ հոդվածի 2-րդ մասի 1-ին կետի համաձայն՝ *ապացուցման բեռը կրում է՝*

1) վիճարկման հայցով՝ վարչական մարմինը, որն ընդունել է միջամտող վարչական ակտը՝ դրա համար հիմք ծառայած փաստերի մասով:

Բերված իրավակարգավորումից բխում է, որ վիճարկման հայցի շրջանակում ապացուցման բեռը բաշխելիս վարչական դատարանը, ի տարբերություն ճանաչման հայցի, վարչական մարմնի վրա դնում է պարտականություն ապացուցելու ոչ թե անվավերությունը հերքող բոլոր փաստերը, այլ բացառապես միջամտող վարչական ակտի ընդունման համար հիմք հանդիսացող հանգամանքները: Նման պայմաններում, մեր համոզմամբ, նպատակահարմար չէ վարչական դատարանը ծանրաբեռնել հայցվորի կողմից չվկայակոչված, բայցևայնպես վարչական ակտի անվավերությանը հանգեցնող բոլոր հիմքերի գնահատման պարտականությամբ: Հակառակ դեպքում կստացվի մի իրավիճակ, երբ ցանկացած գործով ներկայացված վիճարկման հայցով, երբ, օրինակ, հայցվորը վիճարկում է բացառապես կեղծ փաստաթղթերի և տեղեկությունների հիման վրա վարչական ակտի ընդունված լինելը, վարչական դատարանը պետք է պարզի նաև այն, թե արդյոք վարչական ակտը չի ընդունվել, ասենք, շահերի բախման իրավիճակում: Նման պայմաններում, մեր համոզմամբ, գործի փաստական հանգամանքների ի պաշտոնե պարզման սկզբունքն այս պարագայում կարող է կենսագործվել այն ուղղությամբ, որ երբ, օրինակ, հայցվորը ներկայացնի առհասարակ վարչական ակտն անվավեր ճանաչելու պահանջ, վարչական դատարանը պարտավոր է գնահատման առարկա դարձնել անվավերությանը հանգեցնող բոլոր հիմքերի առկայությանը հարցը, մինչդեռ վարչական ակտի անվավերությանը հանգեցնող սոսկ մեկ հիմքի վկայակոչման պարագայում վարչական դատարանը չպետք է ծանրաբեռնվի վարչական ակտի անվավերության բոլոր հիմքերը ստուգելու և դրանց գնահատական տալու պարտականությամբ: Հակառակ դեպքում վարչական դատարանի կողմից իրականացվող վճռահատությունն օբյեկտիվորեն սահմանափակում է հայցվորի՝ վարչական ակտի անվավերության մեկ այլ հիմքի վկայակոչմամբ դրա հետագա դատական վիճարկման հնարավորությունը՝ նկատի

ունենալով, որ մինչ այդ ներկայացված վիճարկման հայցի շրջանակում վարչական դատարանն արդեն իսկ մերժել է հայցը: Ստացվում է այնպես, որ նման իրավիճակի հետևանքով ողջամտորեն կարող են առաջանալ իրավական որոշակիության սկզբունքի հետ անհամատեղելի իրավիճակներ: Ինչպես նշվում է մասնագիտական գրականության մեջ, հարաբերականորեն առոչինչ *(համարժեք է անվավեր եզրույթին)* վարչական ակտերն ունեն օրենքի խախտման և իրավական հետևանքների առավել ցածր մակարդակ այնքանով, որքանով չեն ընդունվում իրավասության բացակայության կամ օրենքի կոպիտ խախտման արդյունքում[1]:

Հետևապես, մեր համոզմամբ, նշված պարտականությամբ դատարանը ծանրաբեռնելն ամենևին չի բխում գործի փաստական հանգամանքների ի պաշտոնե պարզման սկզբունքի առարկայական շրջանակից: Բխում է, որ վիճարկման հայց ներկայացնելու պարագայում դրանում վարչական անվավերության որևէ հիմք վկայակոչելիս վարչական դատարանը պետք է կաշկանդված լինի բացառապես վիճարկվող վարչական ակտի անվավերության՝ հայցվորի կողմից վկայակոչված հիմքով՝ սեփական նախաձեռնությամբ անդրադարձ չկատարելով վարչական ակտի անվավերության այլ հիմքերին:

Հետևապես, ամփոփելով վերոգրյալը, պետք է արձանագրել, որ գործի փաստական հանգամանքների ի պաշտոնե պարզման սկզբունքի իրացման համատեքստում վարչական ակտերի իրավաչափության դատական գնահատման ուղենիշների զատորոշումն ունի ելակետային նշանակություն վարչական դատավարությունում անձանց իրավունքների համարժեք պաշտպանության համար: Այս իմաստով, կարծում ենք, հընթացս ձևավորվող դատական պրակտիկան չունի այլ ճանապարհ, քան արդյունավետորեն ներդաշնակեցնել տեսություն-պրակտիկա անխզելի կապի օբյեկտիվ պահանջները:

---

[1] Տե՛ս Entela Abduli, Universiteti Europian I Tiranes Invalidity of administrative acts, Europe, an Journal of Research and Reflection in Management Science, Vol.3, No. 3, 2015,
https://www.idpublications.org/wp-content/uploads/2015/04/Invalidity-of-administrative-acts.pdf:

СУДЕБНАЯ ОЦЕНКА АДМИНИСТРАТИВНЫХ АКТОВ В КОНТЕКСТЕ ПРИНЦИПА ОПРЕДЕЛЕНИЯ ФАКТИЧЕСКИХ ОБСТОЯТЕЛЬСТВ EX-OFFICIO

Тигран Хачикян

Ассистент кафедры гражданского процессуального права ЕГУ, кандидат юридических наук

В статье анализируются базовые проблемы судебной оценки недействительных административных актов. В частности, изучаются вопросы судебной оценки незаконных административных актов, которые были установлены административным судом в рамках принципа выяснения обстоятельств ex-officio, при которых возникает вопрос, уполномочен ли административный суд регистрировать незаконный (недействительный) административный акт на правовой основе, на который истец не ссылался в соответствии с разновидностями исков. Анализ был проведен на основе административного судопроизводства с учетом требований законодательства, касающихся распределения бремени доказательств, что позволило обеспечить наивысшую степень комплексность предмета, подлежащего обсуждению.

JUDICIAL ASSESSMENT OF ADMINISTRATIVE ACTS IN JUDICIAL EVALUATION IN THE CONTEXT OF THE PRINCIPLE OF CLARIFYING THE FACTUAL CIRCUMSTANCES OF THE CASE OFFICIALLY

Tigran Khachikyan

Assistant at YSU Chair of Civil Procedure, Candidate of Legal Sciences

The article refers to the basic problems of judicial evaluation of the legitimacy of invalid and void administrative acts. Especially, the article examined the issues of judicial evaluation of illegal administrative acts by the Administrative Court within the framework of the principle of

clarifying the factual circumstances of the case officially, in which, the question of whether the administrative court has the right to record the illegal administrative act on a legal ground that the claimant has not adverted for a dispute or recognition claim respectively. The analyzes in the article have been conducted by taking into account the legal requirements relating to the distribution of the burden of dispute and claim recognition in the administrative proceedings, which has given an opportunity to provide the highest level of complexity of the substance to be discussed.

Բանալի բառեր - *վարչական ակտ, առոչինչ, գործի փաստական հանգամանքների ի պաշտոնե պարզման սկզբունք, ճանաչման հայց, վիճարկման հայց:*
Ключевые слова: *административный акт, недействительный, принцип определения фактических обстоятельств ex-officio.*
Key words: *administrative act, void, invalid, the principle of clarifying the factual circumstances of the case officially, claim of dispute, claim of recognition.*